

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

นาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

เล่ม ๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

จิรพันธ์ สมประสงค์

ผู้ตรวจ

สุกัญญา ณ ตะกั่วทุ่ง

สุนทรี ตามพวรรณฤทธิ์

ผศ. ดร.ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช

บรรณาธิการ

วาริสรา ประภาสพงษ์

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

นาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เล่ม ๓

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
จิรพันธ์ สมประสงค์.

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน นาฏศิลป์ ม.6 เล่ม 3--กรุงเทพฯ :
แม็คเอดดูเคชั่น, ๒๕๕๘.

76 หน้า.

1. นาฏศิลป์--การศึกษาและการสอน (มัธยมศึกษา). I. ชื่อเรื่อง.
780.7

ISBN 978-616-274-666-6

สงวนลิขสิทธิ์ : มกราคม ๒๕๕๘

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย ห้ามลอกเลียน ไม่ว่าจะเป็น
ส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้ นอกจากจะได้รับอนุญาต
เป็นลายลักษณ์อักษร

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย

 MACEDUCATION

ส่งธนาณัติสั่งจ่าย ไปรษณีย์ลาดพร้าว

ในนาม บริษัท แม็คเอดดูเคชั่น จำกัด

เลขที่ ๘/๘๘ อาคารแม็ค ซอยลาดพร้าว ๓๘ ถนนลาดพร้าว

แขวงจันทระเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

☎ ๐-๒๙๓๘-๒๐๒๒-๗ โทรสาร ๐-๒๙๓๘-๒๐๒๘

www.MACeducation.com

พิมพ์ที่ : บริษัท แอ็ดวานซ์ อินเตอร์ พรีนติ้ง จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เล่ม ๓ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นหนังสือเรียนที่ได้ผ่านการปรับปรุงและพัฒนาด้วยวิสัยทัศน์ของผู้จัดทำ โดยมุ่งให้หนังสือเรียนศิลปะนี้ ทันยุคสมัยและทันเหตุการณ์ในการดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ของกระทรวงศึกษาธิการ

ผลจากการปรับหลักสูตรแกนกลางใหม่ให้เป็นมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ ครั้งนี้ทางบริษัทแม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด ให้ความสำคัญสถานการณ์นี้จึงได้ให้มีการดำเนินการปรับปรุงหนังสือเรียน ของสาระการเรียนรู้ศิลปะใหม่ทั้งหมด ให้ตรงและสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และสาระ การเรียนรู้ที่กำหนดใหม่ ได้แก่ การทบทวนปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้ใหม่ การปรับสาระการเรียนรู้ ประจำหน่วยใหม่ให้ตรงกับสาระการเรียนรู้ชั้นปีที่กำหนด การเพิ่มเติมเนื้อหาสาระที่ขาด และ ตรวจสอบเน้นผลให้สะท้อนถึงมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะให้ ตรงประเด็น และให้เห็นถึงความแตกต่างในเนื้อหาสาระระหว่างช่วงชั้นและชั้นปี ไม่ให้มีการเรียน ซ้ำซ้อนกัน และคำนึงความยากง่ายให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน ทั้งนี้โดยยึดถือตาม มาตรฐานช่วงชั้นที่กำหนดไว้ทุกประการ

จิรพันธ์ สมประสงค์

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เล่ม ๓
ตรงตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้

สาระการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้
สาระที่ ๓ นาฏศิลป์	ศ ๓.๑ เข้าใจ และแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่าง อิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
	ศ ๓.๒ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ การแสดงนาฏศิลป์

ตรงตามมาตรฐาน ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๒, ๕, ๖, ๗, ๘ และ ศ ๓.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๓

๑.๑ ศิลปะการแสดง

- ความหมายของศิลปะการแสดง
- ขอบเขตของศิลปะการแสดง
- การแสดงบัลเลต์
- การแสดงโหม麒麟 คานซ์
- การละคร
- คำถามตรวจสอบความเข้าใจ

๑.๒ ละครสร้างสรรค์

- ความหมายของละครสร้างสรรค์
- ประวัติความเป็นมาของละครสร้างสรรค์
- องค์ประกอบของการแสดงละครสร้างสรรค์
- กระบวนการของละครสร้างสรรค์
- ประโยชน์ของละครสร้างสรรค์
- คำถามตรวจสอบความเข้าใจ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เอกลักษณะของนาฏศิลป์ไทย

ตรงตามมาตรฐาน ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๓, ๕, ๖, ๘ และ ศ ๓.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๓

๒.๑ របាំและรำ

- របាំ
- รำ
- คำถามตรวจสอบความเข้าใจ

๒.๒ ละครและโขน

- ละคร
- โขน
- คำถามตรวจสอบความเข้าใจ

หน้า

๒

๓

๓

๓

๔

๗

๕

๑๘

๒๐

๒๐

๒๐

๒๑

๒๒

๒๕

๒๗

๒๘

๒๕

๒๕

๓๐

๓๑

๓๒

๓๒

๓๗

๔๑

	หน้า
๒.๓ การละเล่นพื้นเมืองของไทย	๔๒
- เพลงพื้นเมือง	๔๒
- การแสดงพื้นเมือง	๔๓
- คำถามตรวจสอบความเข้าใจ	๔๖
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ การฝึกทักษะทางนาฏศิลป์	๔๗
ตรงตามมาตรฐาน ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๓	
๓.๑ การประดิษฐ์ท่ารำ	๔๘
- การประดิษฐ์ท่ารำระบำวิชณี	๔๘
- คำถามตรวจสอบความเข้าใจ	๕๘
บรรณานุกรม	๕๕
ภาคผนวก	๖๐
ดัชนี	๗๐

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ นาฏศิลป์

การแสดงนาฏศิลป์

การแสดงนาฏศิลป์

๑.๑ ศิลปะการแสดง
(มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๕, ๗, ๘
และ ศ ๓.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๓)

๑.๒ ละครสร้างสรรค์
(มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑, ๒, ๕, ๖)

ตัวชี้วัดช่วงชั้น

๑. มีทักษะในการแสดงหลากหลายรูปแบบ (มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๑)
๒. สร้างสรรค์ละครสั้นในรูปแบบที่ชื่นชอบ (มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๒)
๓. วิเคราะห์แก่นของการแสดงนาฏศิลป์และการละครที่ต้องการสื่อความหมายในการแสดง (มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๕)
๔. บรรยายและวิเคราะห์อิทธิพลของเครื่องแต่งกาย แสง สี เสียง ฉาก อุปกรณ์ และสถานที่ที่มีผลต่อการแสดง (มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๖)
๕. พัฒนาและใช้เกณฑ์การประเมินในการประเมินการแสดง (มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๗)
๖. วิเคราะห์ท่าทางและการเคลื่อนไหวของผู้คนในชีวิตประจำวันและนำมาประยุกต์ใช้ในการแสดง (มฐ. ศ ๓.๑ ตัวชี้วัดข้อ ๘)
๗. เปรียบเทียบการนำการแสดงไปใช้ในโอกาสต่างๆ (มฐ. ศ ๓.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๑)
๘. บรรยายวิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการละครไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (มฐ. ศ ๓.๒ ตัวชี้วัดข้อ ๓)

๑.๑ ศิลปะการแสดง

ความหมายของศิลปะการแสดง

ศิลปะการแสดง (Performing Arts) คือ งานศิลปะแขนงหนึ่ง แสดงออกด้วยลีลาท่าทาง มีทั้งลักษณะที่เป็นเรื่องราวและไม่เป็นเรื่องราว ความแตกต่างของงานศิลปะการแสดงกับงานศิลปะ ประเภทภาพพิมพ์ จิตรกรรม ประติมากรรม เป็นงานลักษณะปัจเจกชน ซึ่ง (การผลิตผลงานศิลปะ) เป็นการทำจากตัวศิลปินเพียงผู้เดียว แต่งานการแสดงจะเป็นลักษณะของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มหรือหมู่คณะ มีจุดมุ่งหมายของการทำงานเพื่อกลุ่มคนเดียวกัน มีการถ่ายทอดโดยการแสดงออกด้วยท่าทางการเดินแทนการสื่อสารสารของงานผ่านแผ่นผ้าใบด้วยการวาดระบายสี ดังนั้นร่างกายจึงเป็นเหมือนสื่อกลางในการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึก

ศิลปะการแสดง ตามความหมายสากล หมายถึง การดนตรี การละคร และนาฏศิลป์ ศิลปะการแสดงแบ่งเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่

๑. **ศิลปะการแสดงที่เป็นประเพณี** เป็นการแสดงที่มีวิธีการแสดงที่เป็นแบบแผน มีการพัฒนาเรื่องและรูปแบบการแสดงมาตั้งแต่สมัยโบราณอันเป็นรากฐานศิลปวัฒนธรรมของชาติ

๒. **ศิลปะการแสดงแบบร่วมสมัย** เป็นการแสดงที่มีวิธีการแสดง แนวคิดหรือแก่นเรื่องที่เป็นวนิทัศน์ตะวันตก ได้แก่ ละครสมัยใหม่ ละครพูด และละครร่วมสมัยต่างๆ

ขอบเขตของศิลปะการแสดง

ขอบเขตของศิลปะการแสดงทุกรูปแบบ สามารถแบ่งออกได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. **ศิลปะการแสดงแบบชนบท** ได้แก่ ดนตรี การละคร และนาฏศิลป์ แบ่งเป็นแบบไทย ได้แก่ โขน ละครรำ ซึ่งถือเป็นความงามมาตรฐานแบบคลาสสิก เดิมถ่ายทอดจากศิลปินในวัง ปัจจุบันสร้างสรรค์และอนุรักษ์โดยศิลปินของกรมศิลปากรและวิทยาลัยนาฏศิลป์และสถาบันการศึกษาที่ได้รับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้านการแสดง และถือเป็นภาพลักษณ์ของประเทศ อีกประเภทหนึ่งคือศิลปะการแสดงแบบคลาสสิกตะวันตก ได้แก่ วงดนตรีคลาสสิกประเภทต่างๆ เช่น วงออร์เคสตรา (Orchestra) และระบำปลายเท้า เช่น บัลเลต (Ballet) เป็นต้น

๒. **ศิลปะการแสดงแบบชาวบ้าน** ได้แก่ ศิลปะการแสดงที่ยังแสดงอยู่ในชุมชน โดยมีชุมชนเป็นผู้สนับสนุน เช่น เพลงพื้นบ้านต่างๆ หมอลำ ลิเก โนรา ค่าวซอ หนังตะลุง เซิ้ง ฟ้อน โขนสด จักรีน เป็นต้น สร้างสรรค์โดยศิลปินในชุมชนท้องถิ่น มีผู้สนับสนุนจากชุมชน การแสดงที่เกิดขึ้นอาจมีลักษณะผสมผสานใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือมีการเปลี่ยนแปลงแนวการนำเสนอ ทั้งนี้เพื่อปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป

๓. **ศิลปะการแสดงแบบร่วมสมัย** ได้แก่ ดนตรี นาฏศิลป์ และการละคร ละครพูดในวิธีการแสดงแบบตะวันตก เช่น ละครเวทีในมหาวิทยาลัย ละครเร่เพื่อการศึกษาในชุมชนต่างๆ รวมถึงการแสดงที่ได้รับการพัฒนาขึ้นใหม่จากศิลปะแบบประเพณีและศิลปะของชุมชนจากศิลปินปัจจุบัน

๔. ศิลปะการแสดงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่าง ๆ ได้แก่ ศิลปะการแสดงที่มีบทบาทในพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ เช่น พิธีบวงสรวง พิธีปลงศพ พิธีกรรมและการแสดงแก้บน การบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น ที่ล้วนผูกพันกับความเชื่อและความศรัทธาของสังคมนั้นๆ

๕. ศิลปะการแสดงที่อยู่ในสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ วิทยุ เป็นต้น เป็นการจัดสร้างหรือนำเสนอเพื่อบอกเล่า และเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาและพัฒนางานศิลปะ

การแสดงบัลเลต์

บัลเลต์ (Ballet) เป็นศิลปะการแสดงด้วยการเต้นรำเพื่อความบันเทิงที่สวยงามและเก๋ไก๋ เพื่องฟูในยุคเรเนสซองส์ (ศตวรรษที่ ๑๕) ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงที่โลดโผน ละครโบ้ บทละครสนทนา และบทเพลงผสมผสานกัน แพร่หลายในรัสเซียและเติบโตในอีกรูปแบบที่อเมริกามาจนถึงปัจจุบัน

บัลเลต์เริ่มต้นในประเทศอิตาลี ยุคพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ของฝรั่งเศสในศตวรรษที่ ๑๗ ด้วยการพัฒนารูปแบบบัลเลต์เป็นรากฐานระดับคลาสสิกจนถึงปัจจุบัน ต่อมาใน ค.ศ. ๑๘๕๐ บัลเลต์ได้พัฒนาไปยังประเทศเดนมาร์ก และรุ่งเรืองสูงสุดที่ประเทศรัสเซีย

บัลเลต์มาจากภาษาละตินว่า “บัลเเยเร (Ballere)” แปลว่า “การเต้น” เกิดขึ้นจากการเต้นโดยบังเอิญในงานแต่งงานของชนชั้นสูง คือ พระนางแคเธอรีนแห่งเมดิชี (Catherine de Medici) โดยนักดนตรีต้องการมอบความบันเทิงให้แก่แขกผู้มาร่วมงานด้วยการเต้น “บัลโย (Ballo)” ภาษาอิตาลีแปลว่า “เต้น” ต่อมานักเต้นประจำราชสำนักฝรั่งเศสเห็นว่าผู้ชมมีความสนใจและรู้สึกสนุกสนาน จึงเพิ่มบทพูด บทร้อง ท่าทาง ดนตรี และออกแบบเสื้อผ้าให้เหมาะสมกับเรื่องราว จนการเต้นบัลโยพัฒนาเป็นบัลเลต์ในปัจจุบัน

การแสดงบัลเลต์ในราชสำนัก

(ภาพจาก Bland, Alexander. A History of Ballet and Dance in the Western World.
New York : Praeger Publishers, ๑๙๗๖.)

การจัดให้มีการเรียนการสอนบัลเลต์เริ่มขึ้นในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งแต่เดิมจะเป็นการแสดงในราชสำนักเท่านั้น เมื่อมีการสอนแก่ประชาชนทั่วไปจึงต้องมีท่วงท่าต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๗ ถึงศตวรรษที่ ๑๘ บัลเลต์ได้มีการพัฒนาเทคนิค นอกจากท่วงท่าเต้นยังใช้เทคนิคศิลปะการร้องแบบเรื่องราวประกอบการแสดง โอเปรามาผสมผสานกับบัลเลต์ได้อย่างลงตัว ถือเป็นปฏิวัติวงการบัลเลต์จนมีเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นใหม่ว่า “ระบำปลายเท้า” นักแสดงต้นแบบการเต้นแบบพอยต์เท้าทั้ง ๒ ท่านนี้ คือ แจนวียาฟกอสเซอแลง มาริ

ตาโกลนี และแฟนนี เอลสเลอร์ ซึ่งเป็นต้นแบบของการเต้นบัลเลต์แบบหมื่นตัว กระโดดสูง และกระโดดแยกขา รวมทั้งการจัดวางท่วงท่าวงแขนและร่างกายให้ได้อารมณ์และความรู้สึกที่เป็นศิลปะได้อย่างงดงาม

ต่อมาในปลายศตวรรษที่ ๑๘ ถึงศตวรรษที่ ๒๐ บัลเลต์ได้เข้ามาเฟื่องฟูในประเทศรัสเซีย เรื่องที่โด่งดังมากที่สุดในโลก คือ เรื่อง Swan Lake (ค.ศ. ๑๘๙๕)

ภาพ "Ballet Dancers" ผลงาน เอ็ดการ์ เดอกาส์

(ภาพจาก Bland, Alexander. A History of Ballet and Dance in the Western World.
New York : Praeger Publishers, ๑๙๗๖.)

ต่อมาหลังการปฏิวัติรัสเซีย ศิลปินส่วนใหญ่เดินทางกลับประเทศฝรั่งเศส บางส่วนเดินทางไปสหรัฐอเมริกา ก็ได้นำบัลเลต์ไปพัฒนาในสหรัฐอเมริกาเป็นยุคนีโอคลาสสิกบัลเลต์ ก่อนจะเปลี่ยนรูปแบบตามการสร้างสรรค์ของศิลปินไปเป็นบัลเลต์แบบร่วมสมัย (Contemporary Ballet)

ในศตวรรษที่ ๒๐ บัลเลต์ได้รับการพัฒนาให้มีรูปแบบใหม่ ที่เรียกว่า โมเดิร์น ดานซ์ (Modern Dance) เป็นการนำเอาหลักของการเต้นบัลเลต์มาผสมผสานดัดแปลงให้เป็นการเต้นใหม่โดยไม่ต้องใส่รองเท้าบัลเลต์ และไม่ต้องใช้ปลายเท้าเต้น

การแสดงโมเดิร์น ดานซ์ (Modern Dance)

(ภาพจาก Bland, Alexander. A History of Ballet and Dance in the Western World.
New York : Praeger Publishers, ๑๙๗๖.)

❁ ประโยชน์ของการฝึกเต้นบัลเลต์

การเต้นบัลเลต์แม้จะเป็นศิลปะการแสดงออกของต่างชาติก็ตาม ปัจจุบันในประเทศไทยก็ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น เพราะถ้าได้ฝึกฝนปฏิบัติเป็นประจำจะทำให้สุขภาพแข็งแรง ร่าเริง แจ่มใส กล้าแสดงออก และยิ่งช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของร่างกายตั้งแต่วัยเยาว์ได้ เช่น แก้หลังค่อมหรือหลังโก่งในเด็กเล็กได้ ส่วนประโยชน์อื่นๆ ของบัลเลต์สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ทำให้เกิดพัฒนาการที่ดีทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
๒. ทำให้มีบุคลิกภาพและรูปร่างที่สวยงาม
๓. ฝึกระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในตนเอง
๔. ส่งเสริมความรักในการแสดง เสียงเพลง และดนตรี
๕. ปูพื้นฐานการเต้นและการแสดงออกได้ทุกประเภททั้งไทยและสากล
๖. ทำให้ร่างกายแข็งแรง
๗. ทำให้ข้อต่อของร่างกายและกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ แข็งแรง
๘. แก้ไขข้อบกพร่องบางจุดของร่างกายได้

❁ ขั้นตอนการฝึกบัลเลต์ขั้นพื้นฐาน

ในการฝึกบัลเลต์ขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ขั้นที่ ๑ การอบอุ่นร่างกาย ยืดกล้ามเนื้อเท้า นิ้วเท้าเป็นจุดแรก
- ขั้นที่ ๒ การบริหารร่างกายบริเวณเอวและหลังให้กระชับเพื่อลดการบาดเจ็บ
- ขั้นที่ ๓ การบริหารแขน ข้อไหล่ให้เคลื่อนไหวได้อย่างสะดวก
- ขั้นที่ ๔ การฝึกเดิน ยืน นั่ง ให้สอดคล้องตามท่าทางบัลเลต์
- ขั้นที่ ๕ การฝึกท่าทางการเต้นบัลเลต์ขั้นพื้นฐาน
- ขั้นที่ ๖ การใส่ชุดและรองเท้าบัลเลต์ให้คุ้นเคย

❁ เทคนิคการเต้นบัลเลต์ขั้นพื้นฐาน

ในเรื่องของหลักการที่เป็นเทคนิคการฝึกฝนการเต้นบัลเลต์ขั้นพื้นฐาน เป็นการฝึกฝนการจัดระเบียบของร่างกายในขณะที่ฝึกปฏิบัติหรือทำการแสดง เช่น ท่าแม่บทมาตรฐานของเท้า-แขน-ศีรษะ-ทิศทางของลำตัว และการฝึกปฏิบัติท่ากระโดด-ทำนอง เป็นต้น

๑. การฝึกทักษะการเต้นบัลเลต์ที่ราว (Bar Work) เป็นการฝึกปฏิบัติเทคนิคการเต้นบัลเลต์ขั้นแรก บริเวณราวไม้หรือราวโลหะ เพื่อช่วยรักษาสสมดุลของร่างกาย โดยเรียงลำดับแม่ท่าตามหลักมาตรฐานสากล เช่น ท่า Pile, Betterment Ten due, Betterment Degage, Betterment Fondue เป็นต้น

๒. การฝึกทักษะการเต้นบัลเลต์กลางห้องเรียน (Center Work) เป็นการฝึกปฏิบัติท่าเทคนิคบัลเลต์ บริเวณพื้นที่ว่างกลางห้อง โดยจะนำไปสู่การประกอบท่าในการแสดงบนเวทีจริง เช่น ท่า Adagio, Port de bras, Pirouette, Tour Channe เป็นต้น

๓. การฝึกทักษะการยืนบนรองเท้า ปลายเท้าเบื้องต้น (Point Work) เป็นแบบฝึกหัดเบื้องต้นสำหรับการขึ้นยืนบนรองเท้า ปลายเท้าหรือที่เรียกว่า โท ชูส์ (Toe Shoed) ซึ่งเป็นเทคนิคการเต้นบัลเลต์ขั้นสูงสำหรับนักเรียนบัลเลต์หญิง

๔. การเต้นคู่ในศิลปะการแสดงบัลเลต์ (Solo) และคู่ (Pas de deux) กล่าวถึงความสำคัญในการเต้นคู่ขณะฝึกซ้อม และทำการแสดงอยู่บนเวที ซึ่งเป็นเทคนิคการเต้นบัลเลต์ขั้นสูงอีกประเภทหนึ่งของนักเรียนบัลเลต์ทั่วโลก

๕. ผลงานการแสดงบัลเลต์เดี่ยว (Solo) และคู่ (Pas de deux) ชมการแสดงบัลเลต์เดี่ยวและคู่จากผลงานนาฏยประดิษฐ์ตามมาตรฐานสากล เช่น

- Solo Dance of Kitri จากบัลเลต์เรื่อง Don Quixote Pas de deux
- Solo Dance of Basi จากบัลเลต์เรื่อง Don Quixote Pas de deux

การแสดงโมเดิร์น ดานซ์

ชาวอเมริกัน เรียกว่า นาฏศิลป์สมัยใหม่ (Modern Dance) เป็นหนึ่งในกลุ่มนาฏศิลป์ทั่วไปที่เรียกว่า นาฏศิลป์ร่วมสมัย (Contemporary Dance) กำเนิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ศิลปะสมัยใหม่ (Modernism) กำลังมีบทบาทอย่างชัดเจนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมในยุคนั้น โมเดิร์น ดานซ์ เริ่มต้นที่ประเทศฝรั่งเศส และกระจายไปทั่วยุโรปและอเมริกา โมเดิร์น ดานซ์ มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง จะไม่ยึดติดกับรูปแบบของงานแสดงที่เป็นแบบแผนเดิมๆ

การแสดงโมเดิร์น ดานซ์

(ภาพจาก Minton, S. Modern Dance: Body & Mind. Morton Publishing Company, ๑๙๘๔.)

ผู้ที่เป็ต้นแบบของการเต้นโมเดิร์น ดานซ์ ในยุคแรกเริ่ม คือ อีซาซารา ดันแคน (Isadora Duncan) เจ้าของความคิดที่ว่า “Free Spirit” ซึ่งเป็นแนวคิดที่ทุกคนยอมรับ เธอเกิดในเมืองซานฟรานซิสโก ประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มต้นโมเดิร์น ดานซ์โชว์ในเมืองชิคาโก ค.ศ. ๑๙๐๐

โมเดิร์น ดานซ์ เป็นการแสดงการเต้นรำจากการสืบทอดทางการเปลี่ยนแปลงที่ได้พัฒนาและเป็นการยอมรับสิ่งใหม่ๆ ซึ่งเป็นศิลปะการเต้นแบบตะวันตก โดยนำหลักการของการเต้นบัลเลต์มาผสมผสานและดัดแปลงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ เป็นต้นมา นักเต้นบัลเลต์ที่แสดงในยุโรปและอเมริกาประสบปัญหาการขาดการสนับสนุนจากราชสำนัก ทำให้ต้องมีการคิดค้นแนวการเต้นที่มีท่าทางและลีลาแปลกใหม่ โดยการนำการเต้นบัลเลต์มาปรับปรุงการเต้นและสร้างสรรค์การเต้นใหม่เป็น โมเดิร์น ดานซ์ (Modern Dance) โดยการเต้นนั้นจะสะท้อนถึง

ความรู้สึกของผู้เต้นจากอารมณ์ภายใน สื่อถ่ายทอดออกมาด้วยท่าทางลีลาการเต้นที่แปลกใหม่ เช่น ท่ากระโดดที่ต้องใช้พลังการกระเด็งตัว การเขย่าวตัว การลุกขึ้น การก้มตัว และการเขม่วกดกล้ามเนื้อ การเต้นโมเดิร์น ดานซ์ ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับฉาก เทคนิคแสง สี และองค์ประกอบอื่นๆ มากนัก จะเน้นเอกลักษณ์ที่การเต้นมากที่สุด

โมเดิร์น ดานซ์ ในไทยน่าจะเกิดขึ้นประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๓ ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยได้มีการทดลองทำงานศิลปะที่ใช้ร่างกายเป็นสื่อประกอบการแสดงเป็นเรื่องราว มีการจัดฉาก แสง สี เทคนิคไฟช่วยบ้างเล็กน้อย การแสดงในแนวนนี้ได้กลายมาเป็นประเพณีของคณะจิตรกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากรตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ภายหลังเรียกการแสดงลักษณะนี้ว่า โมเดิร์น ดานซ์ หรือ โมเดิร์น แดนซ์

การสื่อถ่ายทอดด้วยท่าทางที่แปลกใหม่ของโมเดิร์น ดานซ์
(ภาพจาก Minton, S. Modern Dance: Body & Mind. Morton Publishing Company, ๑๙๘๔.)

ส่วนประกอบที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญของการเต้นโมเดิร์น ดานซ์ มีดังนี้

๑. ท่าทางที่ยาก
๒. อาการที่นอกเหนือการควบคุม
๓. ท่าทางที่เป็นเหลี่ยม
๔. การเต้นที่ติดดิน
๕. ความเด็ดเดี่ยวและน่ากลัว

ท่าเคลื่อนไหวของการเต้นโมเดิร์น ดานซ์ ที่แปลกและแหวกแนวไปจากบัลเลต์
(ภาพจาก Minton, S. Modern Dance: Body & Mind. Morton Publishing Company, ๑๙๘๔.)

การเต้นโมเดิร์น ดานซ์ เป็นการเต้นสมัยใหม่ที่มีความหลากหลายมากกว่าการเต้นบัลเลต์ เนื่องจากผู้สร้างสรรค์ออกแบบการเต้นต้องคิดให้แหวกแนวและหลุดจากการเต้นที่เป็นแบบแผนของบัลเลต์ การเต้นโมเดิร์น ดานซ์จึงปราศจากแบบแผน มีความเป็นเอกภาพในตัวเอง ศิลปินผู้สร้างสรรค์งานจึงทำได้ชัดเจนมากที่สุดผ่านการเต้นนั่นเอง

หลักในการเคลื่อนไหวของการเต้นโมเดิร์น ดานซ์ที่ควรคำนึงถึง มีดังนี้

๑. ความสมดุล ได้แก่ ความสมดุลของน้ำหนัก จังหวะเพลง และเวทีที่แสดง
 ๒. พลัง การใช้พลังของร่างกายเดินให้ท่าทางชัดเจนและมีความแตกต่างกัน การใช้พลังน้อยหรือมากในการกระโดด การก้าวเท้าอย่างช้าๆ หรืออย่างรวดเร็ว และการใช้พลังแขน ขา และร่างกายรวมกัน
 ๓. ท่าเต้น ในการออกท่าแต่ละท่าต้องดูให้เหมาะสมกับช่วงจังหวะของเพลงและอารมณ์ความรู้สึก
 ๔. จังหวะ เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดท่าทางของการออกท่าทางแต่ละช่วง ตั้งแต่เริ่มและจบการแสดง ทุกอย่างต้องมีการซ่อนจุดเด่นไว้ จังหวะมีส่วนควบคุมจุดเด่นของท่า ซึ่งจะออกมาในส่วนของจังหวะร่างกายและจังหวะการบรรเลงของดนตรี
 ๕. พื้นที่ ในการเต้นต้องคำนึงถึงจุดของการเต้นให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความหลากหลายในด้านของจุดเด่น มิติ และอารมณ์
 ๖. สมာธิ ในการเต้นนักเต้นต้องไม่หลุดกรอบของบทและแนวคิด โดยเฉพาะการเต้นโต้ตอบกัน ท่าเต้นจะเป็นสื่อที่แสดงออกอย่างมาก จึงต้องใช้สมาธิมากเป็นพิเศษ
- การเต้นโมเดิร์น ดานซ์ จะต้องอาศัยอารมณ์ภายในเป็นแรงผลักดันในการสร้างสรรค์ท่าเต้น เพื่อถ่ายทอดแนวคิด การใช้พลังต้องใช้หลักความสมดุล ซึ่งทั้งหมดนี้ถ้ามีมาพร้อมกันจะทำให้การเต้นโมเดิร์น ดานซ์ มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การละคร คือ ศิลปะที่เกิดขึ้นจากการนำภาพจากประสบการณ์และจินตนาการของมนุษย์มาผูกเป็นเรื่องและจัดเสนอในรูปแบบของการแสดง โดยมีนักแสดงเป็นผู้สื่อความหมายและเรื่องราวต่อผู้ชม ศิลปะการละครเป็นศิลปะที่รวมศิลปะหลายแขนงเข้าไว้ด้วยกัน นับตั้งแต่ศิลปะของการประพันธ์ การแสดง การกำกับ การแสดง การออกแบบฉาก เครื่องแต่งกาย การจัดแสง รวมถึงศิลปะการดนตรี การร่ายรำหรือการเต้นรำด้วย

การละครเป็นศิลปะที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ มี ๓ ระดับ ดังนี้

๑. ระดับอารมณ์ ละครทุกรูปแบบมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ความบันเทิงแก่มนุษย์ ให้ความสนุกเพลิดเพลิน ให้ความรู้สึกตื่นเต้น ทำให้มนุษย์มีสุขภาพจิตดีขึ้น และเกิดความกระตือรือร้นในการดำรงชีวิต
๒. ระดับสมอง ให้คุณค่าในด้านสติปัญญา ให้แก่งคิดและนำมาพิจารณาปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับตนเอง สังคม หรือมนุษยชาติโดยส่วนรวม
๓. ระดับจิตใจ นอกจากจะมีคุณค่าในแง่ของความบันเทิงและในแง่ของความคิดแล้ว ละครยังมีความสำคัญในแง่ของจิตใจ ดังจะเห็นได้จากละครของตะวันออกและตะวันตก ซึ่งล้วนถือกำเนิดมาจากการบวงสรวงเทพเจ้าเพื่อขอพรให้เทพเจ้าบันดาลสิ่งต่างๆ ที่ตนปรารถนา เป็นต้น

❀ องค์ประกอบของละคร

ละครมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑. **โครงเรื่อง** หมายถึง การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผลและมีจุดหมายปลายทาง ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจได้ว่า มีอะไรเกิดขึ้นในละครเรื่องนั้น เช่น ใคร ทำอะไร ด้วยจุดมุ่งหมายอะไร ภายใต้สภาพแวดล้อมอย่างไร พบอุปสรรคใดบ้าง แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือตัดสินใจอย่างไร และผลคืออะไร เป็นต้น

๒. **ตัวละครและการวางลักษณะนิสัยตัวละคร** หมายถึง พัฒนาการของนิสัยตัวละคร

ตัวละคร คือ ผู้กระทำและผู้ที่ได้รับผลจากการกระทำในบทละคร

การวางลักษณะนิสัยตัวละคร คือ การที่ผู้เขียนกำหนดให้ตัวละครมีลักษณะนิสัยอย่างไรซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเรื่องราวที่น่าเสนอ ส่วนพัฒนาการของนิสัยตัวละครนั้น หมายถึง การที่นิสัยใจคอหรือเจตคติเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในชีวิตของตัวละครมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากประสบการณ์หรือเหตุการณ์ที่มากระทบกับวิถีชีวิตของตน

ตัวละครที่มักจะพบเห็นกันในบทละครโดยทั่วไป สามารถแยกออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑) **ตัวละครที่มีลักษณะเป็นแบบตายตัว** เป็นตัวละครที่มองเห็นได้เพียงด้านเดียว และมักมีลักษณะนิสัยตามแบบฉบับที่นิยมใช้กันในบทละครต่างๆ ไป เช่น พระเอก นางเอก ผู้ร้าย ตัวโกง ตัวอิจฉา ตัวละครเหล่านี้ไม่ว่าจะอยู่ในบทละครเรื่องใดมักจะมีลักษณะคล้ายๆ กัน และมักจะทำในสิ่งที่ผู้ชมคาดหมาย ทำให้ผู้ชมสามารถติดตามเรื่องราวได้โดยง่าย

ละครสมัยใหม่ เรื่อง มัทนะพาธา แบบโอเปร่า (ภาพจากหนังสือกนิรี)

๒) **ตัวละครที่เห็นได้รอบด้าน** ตัวละครประเภทนี้มีความลึกซึ้งและเข้าใจยากกว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นแบบตายตัว มักมีลักษณะคล้ายคนจริงๆ ซึ่งมองเห็นได้รอบด้าน มีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย และต้องศึกษาอย่างละเอียดจึงจะสามารถเข้าใจได้ ตัวละครประเภทนี้ส่วนใหญ่จะมีพัฒนาการทางด้านนิสัยใจคอ หรือมีการเปลี่ยนแปลงเจตคติที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในชีวิต เนื่องจากผลกระทบของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในละครต่างกับตัวละครประเภทที่มีลักษณะเป็นแบบตายตัว ซึ่งมักจะไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง

๓. **ความคิด** ที่อยู่ในบทละครนั้น คือ ข้อเสนอที่ผู้เขียนพิสูจน์ว่าเป็นจริงจากเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในละคร กล่าวคือ หลังจากที่ได้ชมละครเรื่องนั้นไปแล้วผู้ชมจะได้รับแนวคิด และความเห็นเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในชีวิตที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารต่อผู้ชม

๔. **การใช้ภาษา** หมายถึง ศิลปะของการถ่ายทอดเรื่องราว และความคิดของผู้ประพันธ์ออกมาทางคำพูดของตัวละคร หรือบทเจรจา ซึ่งอาจเป็นบทร้อยแก้วหรือร้อยกรอง แล้วแต่ความเหมาะสมของลักษณะของบทละคร และเหตุการณ์ในแต่ละตอนของบทละครเรื่องนั้นๆ

ในการเขียนบทละครที่ดี ผู้เขียนต้องเขียนให้เหมาะสมกับประเภทของบทละคร ลักษณะนิสัยของตัวละคร ผู้พูด และเหตุการณ์แต่ละตอนในละคร นอกจากนั้นบทละครที่ดีต้องมีความกระชับ แสดงนิสัยความคิดอ่าน และอารมณ์ของตัวละคร มีความหมายเบื้องหลัง และนำไปสู่การแสดงออกของตัวละครในแง่ของการกระทำ ตลอดจนมีผลในการดำเนินเรื่องอีกด้วย

๕. เพลง หมายถึง ศิลปะของการถ่ายทอดเรื่องราวและความคิดของผู้ประพันธ์ออกมาทางบทเพลงที่ตัวละครจะต้องขับร้อง

อาจกล่าวได้ว่า เสียงของภาษาและความเงิบระหว่างคำพูดก็ถือว่าเป็น “เพลง” ในแง่ของละคร บางครั้งความเงิบสนิทหลังจากตัวละครได้รับข่าวร้าย อาจมีผลเป็น “เพลง” ที่ให้ความสะเทือนใจแก่ผู้ชมได้อย่างรุนแรง ความสามารถของผู้ประพันธ์ที่จะสามารถเลือกใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดเสียง จังหวะ ลีลา และความสูง-ต่ำ ดัง-ค่อยของบทพูดบนเวที ซึ่งอาจรวมเรียกว่า “เพลง” นั้นจะเป็นผลทำให้เกิดบรรยากาศ อารมณ์ และปฏิกิริยาโต้ตอบจากผู้ชมตามความประสงค์ของผู้ประพันธ์ได้เป็นอย่างดี

๖. ภาพ บทละครที่ดีมักเต็มไปด้วยจุดต่างๆ ที่นักแสดง ผู้กำกับการแสดง ผู้ออกแบบและสร้างสรรค์ทางด้านต่างๆ จะสามารถนำมาตีความหมายและแสดงออกในแง่ของ “ภาพ” ที่ปรากฏบนเวทีได้อย่างมีศิลปะชวนให้ติดตาม ผู้เขียนบทที่เข้าใจภาพจะเป็นผู้ที่สามารถมองเห็นบทบาทของตัวละครบนเวทีทั้งเวลาพูดและไม่พูด ทำให้สามารถสร้างสรรค์บทละครที่เมื่อนำมาแสดงแล้วจะได้ “ผลรวม” ที่เป็นศิลปะของการละครอย่างแท้จริง

ปัจจุบันนักทฤษฎีการละครหลายท่านนิยมนำองค์ประกอบของบทละครคือเพลงและภาพมารวมกันเรียกว่า “ภาพและเสียง” โดยหมายถึง ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการแสดง ซึ่งปรากฏต่อสายตาและโสตประสาทของผู้ชม

❁ ประเภทของละคร

ละครสามารถแบ่งเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ ละครสากลและละครไทย

๑. ละครสากล แบ่งออกเป็นประเภทได้ดังนี้

๑.๑ ละครประเภทโศกนาฏกรรม (Tragedy) เป็นวรรณกรรมการละครที่เก่าแก่ที่สุด และมีคุณค่าสูงสุดในเชิงศิลปะและวรรณคดี ละครประเภทนี้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศกรีซ และพัฒนาไปสู่ความสมบูรณ์ภายใต้การนำของ เอสคิลุส (Aeschylus, ๕๒๕-๔๕๖ B.C.) โซโปคลีส (Sophocles, ๔๙๖-๔๐๖ B.C.) และ ยูริพิดีส (Euripides, ๔๘๔-๔๐๖ B.C.) เป็นละครที่พยายามตอบปัญหาหรือตั้งคำถามที่สำคัญๆ เกี่ยวกับชีวิตที่ทำให้ผู้ชมต้องนำมาขบคิด เช่น ชีวิตคืออะไร มนุษย์คืออะไร อะไรผิด อะไรถูก อะไรจริง ภายใต้จักรวาลที่เต็มไปด้วยความเร้นลับ ละครประเภทนี้ถือกำเนิดจากพิธีวงสรวงทางศาสนา จึงนับว่าเป็นละครที่มีความใกล้ชิดกับศาสนาอย่างมาก แม้ในปัจจุบันละครประเภทโศกนาฏกรรมที่มีความสมบูรณ์ก็ยังสามารถให้ความรู้สึกสูงส่ง และความบริสุทธิ์ทางจิตใจได้ด้วยการชี้ชวนแกมบังคับให้มองปัญหาสำคัญๆ ของชีวิต ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ กล้าเผชิญความจริงเกี่ยวกับตนเองและโลก และมองเห็นความสำคัญของการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าสมกับที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์

ลักษณะสำคัญของละครประเภทโศกนาฏกรรม มีดังนี้

- ๑) ต้องเป็นเรื่องที่แสดงถึงความทุกข์ทรมานของมนุษย์ และจบลงด้วยความหายนะของตัวเอก
- ๒) ตัวเอกของละครประเภทโศกนาฏกรรมจะต้องมีความยิ่งใหญ่เหนือคนทั่วๆ ไป แต่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดที่เป็นสาเหตุของความหายนะที่ได้รับ

๓) ฉากต่างๆ ที่แสดงถึงความทรนทานของมนุษย์จะต้องมีผลทำให้เกิดความรู้สึกสงสาร และความกลัวอันจะนำไปสู่ความเข้าใจชีวิต

๔) มีความเป็นเลิศในเชิงศิลปะและวรรณคดี

๕) ให้ความรู้สึกอันสูงส่งหรือความรู้สึกผ่องแผ้วในจิตใจ และการชำระล้างจิตใจจนบริสุทธิ์

๑.๒ ลักษณะประเภทตลกขบขัน ตามหลักของทฤษฎีการละครที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปนั้น มักจะถือว่าละครประเภทตลกขบขัน แยกออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑.๒.๑ ละครตลกชนิดโปกฮา (Farce) ให้ความตลกขบขันจากเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ที่เหลือเชื่อเป็นการแสดงที่รวดเร็วและเอะอะดังตัง

๑.๒.๒ ละครตลกที่มีลักษณะเป็นวรรณกรรม (Comedy) บางเรื่องเป็นวรรณกรรมชั้นสูงที่นับเป็นวรรณคดีอมตะของโลก เช่น สุขนาวกรรม (Romantic Comedy) ของเชกสเปียร์ (Shakespeare) ละครตลกประเภทเสียดสี (Satiric Comedy) ของโมลิแยร์ (Moliere) และละครตลกประเภทความคิด (Comedy of Ideas) ของจอร์จ เบอร์นาร์ด ชอว์ (George Bernard Shaw) เป็นต้น ละครคอมเมดี้มีหลายประเภท ดังนี้

๑) สุขนาวกรรม (Romantic Comedy) ละครประเภทนี้ถือเป็นวรรณกรรมชั้นสูง เช่น สุขนาวกรรมของวิลเลียม เชกสเปียร์ เรื่อง เวนิสวานิช (The Merchants of Venice) ตามใจท่าน (As You Like It) และทเวลฟ์ท์ไนท์ (Twelfth Night) เป็นต้น ละครประเภทนี้นิยมแสดงเรื่องราวที่เต็มไปด้วยจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ แต่ก็ยังเป็นเรื่องราวที่น่าเชื่อถือ สมเหตุสมผล ตัวละครประกอบด้วยพระเอกนางเอกที่มีความสวยงามตามอุดมคติ พูดจาด้วยภาษาที่ไพเราะเพราะพริ้ง และมักจะต้องพบกับอุปสรรคเกี่ยวกับความรักในตอนต้น แต่เรื่องก็จบลงด้วยความสุข ซึ่งมักจะเป็นพิธีแต่งงานหรือการเฉลิมฉลองที่สดชื่นรื่นเริง บทบาทสำคัญที่ดึงดูดความสนใจและเรียกเสียงหัวเราะจากคนดูในละครประเภทสุขนาวกรรมนี้ มักไปตกอยู่กับตัวละครที่มีลักษณะเป็นตัวตลกอย่างแท้จริง ซึ่งไม่ใช่ตัวพระเอกหรือนางเอก ตัวตลกเหล่านี้รวมถึงตัวตลกอาชีพ (Clown) ที่มีหน้าที่ทำให้คนหัวเราะด้วยคำพูดที่คมคาย เสียดสี หรือการกระทำที่ตลกโปกฮา

๒) ละครตลกชั้นสูง (High Comedy) หรือตลกผู้ดี (Comedy of Manners) เป็นละครที่ล้อเลียนเสียดสีชีวิตในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงสังคมชั้นสูง ซึ่งมีกฎเกณฑ์ข้อบังคับมากมาย ความสนุกสนานขบขันของผู้ชมเกิดจากการที่ได้เห็นวิธีการอันแบบแปลนต่างๆ ที่ตัวละครในเรื่องนำมาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงกฎข้อบังคับของสังคม

๓) ละครตลกประเภทเสียดสี (Satiric Comedy) ละครตลกประเภทนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับละครตลกชั้นสูง แต่เน้นการเสียดสีโจมตีด้วยวิธีการที่รุนแรงกว่า ในขณะที่ละครตลกชั้นสูงมุ่งล้อเลียนพฤติกรรมของคนในวงสังคมชั้นสูง ละครตลกเสียดสีจะมุ่งโจมตีข้อบกพร่องของมนุษย์โดยทั่วไป ไม่จำกัดว่าจะต้องอยู่ในแวดวงของสังคมใด ละครตลกประเภทนี้มุ่งที่จะแก้ไขสิ่งบกพร่องในตัวมนุษย์และในสังคม ด้วยการนำข้อบกพร่องดังกล่าวมาเยาะเย้ยถากถางให้เป็นเรื่องขบขันและน่าละอาย เพื่อที่ว่าเมื่อได้ดูละครประเภทนี้แล้วผู้ชมจะได้มองเห็นข้อบกพร่องของตน เกิดความละอายใจ และพยายามปรับปรุงแก้ไขต่อไป

๔) ละครตลกประกอบความคิด (Comedy of Ideas) ละครตลกประเภทนี้ใช้วิธีล้อเลียนเสียดสี แต่เน้นการนำเอาความคิดความเชื่อของมนุษย์ที่ผิดพลาด บกพร่อง หรือล้าสมัย มาเป็นจุดที่ทำให้ผู้ชมหัวเราะโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้ผู้ชมกลับไปคิดแก้ไขข้อบกพร่องในความคิดความเชื่อของตนเองและของสังคมโดยรวม จึงเรียกละครประเภทนี้อีกอย่างหนึ่งว่า “ละครตลกระดับสมอง (Intellectual Comedy)” ซึ่งจัด

อยู่ในระดับวรรณกรรมเช่นกัน นักเขียนที่เป็นผู้นำในการประพันธ์ละครตลกนี้ ได้แก่ จอร์จ เบร์นาร์ด ชอว์ (George Bernard Shaw)

๕) **ละครตลกประเภทสถานการณ์ (Situation Comedy)** ละครตลกประเภทนี้มักเกิดจากเรื่องราวที่สับสนอลเวงประเภทผิดฝาผิดตัว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องบังเอิญแทบทั้งสิ้น ลักษณะของการแสดงก็มักจะออกท่าออกทางมากกว่าตลกชั้นสูง

๖) **ละครตลกประเภทโครมคราม (Slapstick Comedy)** ละครตลกประเภทนี้มีลักษณะเอะอะตึงตัง มักมีการแสดงประเภทวิ่งไล่จับกัน และการตลกก็มักจะทำให้เกิดเสียงอึกทึกครึกโครมมากกว่าที่จะทำให้ใครเจ็บจริง ๆ ละครประเภทนี้มีความแตกต่างจากคอมเมดี้ชั้นสูงมาก และมีความใกล้เคียงไปทางละครตลกชนิดโปกฮามากกว่า

๗) **ละครตลกรักระจุ่มกระจิม (Sentimental Comedy)** และ **ละครตลกเคล้าน้ำตา (Tearful Comedy)** ละครตลกประเภทนี้จัดอยู่ในประเภทละครเรีงมย์ที่เขียนขึ้นเพื่อให้ถูกใจตลาดเช่นเดียวกับละครชีวิต ประเภทเมโลดราม่า (Melodrama) และมีลักษณะใกล้เคียงไปทางเมโลดรามามากกว่าคอมเมดี้ เพราะผู้เขียนให้ความเห็นนอกเหนือกับตัวเอกมาก ผิดกับลักษณะของการเขียนประเภทคอมเมดี้ ซึ่งมักจะล้อเลียนหรือเสียดสีโดยปราศจากความเห็นใจ และความตลกของตัวเอกมักจะน่าเอ็นดู ส่วนใหญ่แล้วตลกมักจะมาจากตัวคนใช้หรือเพื่อนฝูงของพระเอกนางเอกมากกว่า

๑.๓ **ละครอิงนิยาย (Romance)** เป็นละครที่มีเรื่องราวที่มนุษย์ใฝ่ฝันจะได้พบมากกว่าที่จะได้พบจริง ๆ ในชีวิตประจำวัน ละครประเภทนี้มีลักษณะที่ลึกลับหนีจากชีวิตจริงไปสู่ชีวิตในอุดมคติ รูปแบบของละครอิงนิยายนิยมการสร้างสรรค้อย่างมีอิสระเต็มที่โดยไม่ยึดถือกฎเกณฑ์ใดๆ ผู้เขียนบทละครสามารถวางโครงเรื่องโดยนำเหตุการณ์มาต่อกันเป็นตอนๆ ในด้านภาพและเสียง และมักเป็นบทที่สามารถนำไปจัดแสดงด้วยฉาก แสง สี และเครื่องแต่งกายที่งดงามตระการตา ส่วนในด้านการแสดง ละครอิงนิยายนิยมใช้การเคลื่อนไหวที่นุ่มนวล คล่องแคล่วงดงาม และไม่พยายามลอกเลียนการกระทำที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงจนเกินไป อาจใช้ลีลาที่สร้างสรรค์ขึ้นให้มีความงดงามกว่าชีวิตจริง และเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งที่ต้องการจะสื่อต่อผู้ชม

๑.๔ **ละครชีวิต (Melodrama)** เป็นละครที่สร้างขึ้นมาเพื่อความบันเทิงด้วยการผูกเรื่องให้ดำเนินไปอย่างสนุกสนาน โดยไม่ต้องคำนึงถึงเหตุผลมากนัก เรื่องราวที่น่าเสนอมักเกี่ยวข้องกับชีวิตรัก ความขัดแย้ง การชิงดีชิงเด่น ละครประเภทนี้จัดเด่นอยู่ที่โครงเรื่อง (Plot) และมีตัวละครแบบธรรมเนียมนิยม คือ พระเอก หน้าตาดี นิสัยดี กล้าหาญ มีคุณธรรม นางเอกสวย จิตใจดี มีความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคต่างๆ อย่างเหลือเชื่อ ส่วนผู้ร้าย ร่างกายแข็งแรง ทรหดร้ายกาจทุกเรื่อง

๑.๕ **ละครสมัยใหม่ (Modern Drama)** มีหลายแนวดังนี้

๑.๕.๑ **ละครสมัยใหม่แนว “เหมือนชีวิตหรือเป็นธรรมชาติ (Realism/Naturalism)”** หมายถึงละครสมัยใหม่ที่พยายามมองชีวิตด้วยความเป็นกลาง แล้วสะท้อนภาพออกมาในรูปของละครตามความเป็นจริงโดยไม่เสริมแต่งหรือบิดเบือน ตลอดจนใช้วิธีการจัดเสนอที่ทำให้ละครมีความใกล้เคียงกับชีวิตมากที่สุด

การเริ่มต้นละครสมัยใหม่ ในราวปลายศตวรรษที่ ๑๙ บรรดาผู้นำในด้านการละครสมัยใหม่ต่างก็ประกาศว่า “ละครคือชีวิต (Theatre is life itself)” และการแสดงละครที่ถูกต้องก็คือ การนำเอา “แผ่นภาพชีวิต (Slide of life)” ที่เหมือนจริงทุกประการมาวางบนเวทีโดยไม่มีการดัดแปลง

๑.๕.๒ **ละครสมัยใหม่แนว “ต่อต้านชีวิตจริง (Anti - realism)”** เกิดขึ้นเมื่อราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ มีหลายแนวดังนี้

๑) **ละครแนวสัญลักษณ์ (Symbolism)** เป็นละครที่ใช้สัญลักษณ์ในการนำเสนอความเป็นจริงแทนที่จะลอกภาพที่เหมือนมาแสดงแต่อย่างเดียว แต่จะວວວว่า “ความจริง” ที่เสนอโดยใช้สัญลักษณ์ที่ลึกซึ้งกว่าความจริงที่ได้มาจากการลอกเลียนแบบธรรมชาติ นอกจากจะคัดค้านการลอกแบบชีวิตจริงมาใช้ในการประพันธ์แล้ว ยังคัดค้านการสร้างฉากที่เหมือนจริง ตลอดจนการเน้นรายละเอียดและการให้ข้อปลีกย่อยเกี่ยวกับกาลเวลาและสถานที่ในการเสนอละครมากเกินไป นิยมใช้ฉาก เครื่องแต่งกายที่ดูเป็นกลาง ไม่จำเพาะเจาะจงว่าเป็นยุคใด แต่จะเน้นการให้อารมณ์ บรรยากาศ และทำให้ฉาก แสง สี เครื่องแต่งกายเป็นสัญลักษณ์

๒) **ละครแนวโรแมนติก (Romantic)** หรือโรแมนติกซึม (Romantism) สมัยใหม่ เป็นละครที่สะท้อนให้เห็นจินตนาการ ความใฝ่ฝัน และอุดมคติที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ แทนที่จะให้เห็นแต่อำนาจฝ่ายต่ำหรือการตกเป็นทาสของสิ่งแวดล้อม

๓) **ละครแนวเอกซ์เพรสชันนิซึม (Expressionism)** เป็นละครที่เสาะแสวงหาความจริงจากส่วนลึกของสมองและจิตใจมนุษย์ ซึ่งอาจจะไม่เหมือนกับความจริงที่เห็นหรือจับต้องได้ ฉากในละครบางครั้งจึงมีลักษณะบิดเบี้ยวและมีขนาดแตกต่างไปจากความเป็นจริงมาก คือ เป็นภาพที่ถูกบิดเบือนไปตามความรู้สึกนึกคิดหรืออารมณ์ของตัวละคร ละครประเภทนี้ไม่ใช้การแสดงแบบเหมือนชีวิตหรือเป็นธรรมชาติ แต่อาจให้ตัวละครใส่หน้ากากหรือเคลื่อนไหวแบบหุ่นยนต์ หรือแสดงการเคลื่อนไหวแบบอื่นๆ ที่เห็นว่าเหมาะสม

๔) **ละครแนวเอพิค (Epic)** เป็นละครที่มีอิสระในด้านลีลาการแสดง บทเจรจา และเทคนิคของการจัดเสนอที่ทำให้ดูห่างไกลจากแนวเหมือนชีวิต แต่ยังคงเสนอเรื่องราวที่ติดตามได้ มีเหตุผลตามสมควร และมีภาพสะท้อนเกี่ยวกับโลกและมนุษย์เสนอต่อผู้ชม แบร์โทลท์ เบรชท์ นักเขียนบทชาวเยอรมันเป็นคนสำคัญที่สุดที่ทำให้ละครแนวเอพิคได้รับความนิยมแพร่หลายไปทั่วโลก

๕) **ละครแนวแอบสเอร์ดี (Absurd)** เป็นละครที่มีแนวการนำเสนอแบบตลกขบขันด้วยลีลาของจำอวดแบบเก่าแก่ แต่เนื้อหาสาระแสดงให้เห็นความสับสนวุ่นวายของโลก ความว่างเปล่าไร้จุดหมายของชีวิต การใช้ภาษามักแสดงให้เห็นความบกพร่องและความเสื่อมคุณค่าของภาษา จนถึงขนาดที่ว่าภาษาในโลกปัจจุบันนั้นไร้สื่อความหมายแทบไม่ได้เลย การดูละครแนวแอบสเอร์ดี จึงคล้ายกับการดูภาพเขียนประเภทแอบสแตรค (Abstract) คือ ผู้ดูจะต้องตีความหมายทุกอย่างด้วยตนเอง นำเอาความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ของตนเข้ามามีส่วนในการ “เข้าถึง” ดังนั้นผู้ชมแต่ละคนจึงอาจแปลความหมายที่ได้รับจากการดูละครแอบสเอร์ดีเรื่องเดียวกันแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับจินตนาการ ภูมิหลัง และเจตคติของแต่ละคน

ละครแนวคอมเมดี้ เสียดสีสังคม

๒. **ละครไทย** มีมากมายหลายแบบ ซึ่งแต่ละแบบจะมีวิวัฒนาการที่แตกต่างกันออกไปตามยุคสมัย ดังนี้

สมัยอยุธยา

สมัยต้นอยุธยาการแสดงละครเป็นแบบ “ละครเร่” คล้ายกับ ละคร “โนรา” ของชาวใต้ ตัวละครทั้งหมดเป็นชายล้วนและมีจำนวนไม่มากนัก ลีลาของการร่ายรำตลอดจนเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงมีน้อย จึงมักใช้เครื่องดนตรีปี่พาทย์เข้ามาบรรเลงประกอบเพื่อให้สามารถโยกย้ายไปแสดงยังที่ต่างๆ ได้ง่าย

โรงละครที่ใช้ในการแสดงทำกันชั่วคราวอย่างง่าย ๆ ต่อมาเมื่อผู้คิดพัฒนาการแสดงละครโดยเพิ่มตัวละครให้มากขึ้นจนสามารถแสดงเป็นเรื่องราวต่างๆ ได้มาก การแต่งกายของตัวละครได้รับการปรับปรุงให้เลียนแบบเครื่องต้นกษัตริย์ เดิมละครแบบที่ปรับปรุงขึ้นใหม่นี้คงเรียกว่า “ละคร” เฉยๆ แต่ต่อมาภายหลังเมื่อเกิดละครในขึ้นแล้ว ละครแบบนี้จึงได้ชื่อว่า “ละครนอก”

สมัยธนบุรี

หลังจากพระเจ้าตากสินมหาราช (พระเจ้ากรุงธนบุรี) ขึ้นครองราชสมบัติโดยตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานีของไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๓ ได้มีงานเฉลิมฉลองพระแก้วมรกต ในงานนี้มีหลักฐานว่าได้จัดให้มีการแสดงละครโนราชาตรี ซึ่งเป็นของเจ้านคร (เจ้านครศรีธรรมราช) มาแสดงประชันกับละครผู้หญิงหลวง (ละครใน)

สมัยรัตนโกสินทร์

รัชกาลที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงฟื้นฟูและรวมสิ่งต่างๆ ซึ่งกระจัดกระจายและสูญหายไปให้สมบูรณ์ โดยเฉพาะในทางวรรณคดีทรงรวบรวมและทรงพระราชนิพนธ์เพิ่มเติมบทละครไว้ ๓ เรื่องด้วยกัน คือ รามเกียรติ์ อิเหนา และอุณรุท

รัชกาลที่ ๒ เป็นยุคที่เจริญรุ่งเรืองมากทั้งในทางวรรณคดีและการละคร โดยเฉพาะการละครนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงสนพระทัยในการละครอย่างแท้จริง และทรงพระราชนิพนธ์บทละครไว้ดังนี้

บทพระราชนิพนธ์ละครใน ๒ เรื่อง คือ

๑. รามเกียรติ์
๒. อิเหนา

บทพระราชนิพนธ์ละครนอก ๖ เรื่อง คือ

๑. ไกรทอง
๒. คาวี
๓. สังข์ทอง
๔. ไชยเชษฐ
๕. มณีพิชัย

๖. สังข์ศิลป์ชัย เป็นบทละครที่ปรับปรุงมาจากบทละครของกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ซึ่งต่อมาคือรัชกาลที่ ๓ ตลอดรัชสมัยนี้นับเป็นยุคทองของวรรณคดี และศิลปะทุกแขนงมีความเจริญรุ่งเรืองมาก

รัชกาลที่ ๓ เป็นรัชสมัยที่การละครดูซบเซาลงไป ด้วยเหตุที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงสนพระทัยในการละคร แต่ทรงหันไปสนพระทัยการพระพุทธรูปศาสนา การละครซบเซาโดยเฉพาะละครหลวงจึงค่อยๆ หดหายไป

รัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงฟื้นฟูละครหลวงขึ้นใหม่ พร้อมทั้งทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน พระรามเดินดง และบทเบิกโรงบางเรื่อง เช่น เรื่อง นารายณ์ปราบนาท

พ.ศ. ๒๓๙๘ ทรงให้มีประกาศอนุญาตให้คนทั่วไปมีละครผู้หญิงได้

พ.ศ. ๒๔๐๒ ได้มีประกาศกฎหมายภาษีมหรรพว่าด้วยการเก็บภาษีรายได้จากเจ้าของละครตามประเภทการแสดง และเรื่องที่แสดง

การแสดงที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ มี ๒ ชุด คือ

๑. รำดอกไม้เงินทอง เป็นการรำที่ทรงเปลี่ยนแปลงมาจาก “ปะเลง” ใช้แสดงสำหรับการรำเบิกโรง

๒. รำโคม ทรงโปรดให้เปลี่ยนแปลงมาจากการรำฉนวนรำกระถางมาเป็นรำโคมอย่างไทย

รัชกาลที่ ๕ พ.ศ. ๒๔๕๐ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกภาษีอากรมหรรพซึ่งเคยเก็บมาตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ นอกจากนี้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่อง “เงาะป่า” ละครที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ นี้มีทั้งที่เป็นละครรำและละครที่ไม่ใช้ทำรำ ดังนี้

ประเภทที่เป็นละครรำ ได้แก่

๑. **ละครดึกดำบรรพ์** มีลักษณะดังนี้

๑) บทร้อง ไม่มีบทบอกกิริยาอาการ จะไม่มีคำว่า “เมื่อนั้น” “บัดนั้น” มีแต่บทที่เป็นคำพูดของตัวละครเท่านั้น

๒) ตัวละครจะร้องเอง

๓) ใช้ทำรำตามสมควรให้เหมาะสมกับคำร้อง คำพูด และกิริยานั้นๆ

๔) ปรับปรุงทำนองเพลงร้องและดนตรีให้ไพเราะ และเข้ากับเหตุการณ์ในเรื่อง

๕) มีฉากเปลี่ยนได้ตามเนื้อเรื่อง ใช้อุปกรณ์ประกอบฉากให้ดูสมจริงสมจังตามเหตุการณ์

๖) ปรับปรุงวงดนตรีขึ้นใหม่ โดยมีแต่เสียงทุ้มนุ่มนวล และได้เพิ่มเครื่องดนตรีที่เหมาะสมเข้ามา คือ ม้องหุ่ย ๗ ลูก ๗ เสียง เรียกว่า วงดนตรีดึกดำบรรพ์ เรื่องที่ใช้แสดง เช่น คาวี สังข์ทอง สังข์ศิลป์ชัย

๒. **ละครพันทาง** หมายถึง ละครแบบผสมหลายเชื้อชาติ ที่มีลักษณะใช้ทำรำและเพลงผสมกัน มีฉากเปลี่ยนตามเนื้อเรื่อง เช่น เรื่อง ราชาริราช (มอญและพม่า) เรื่อง พระลอ (ลาว) เรื่อง สามก๊ก (จีน)

ประเภทละครที่ไม่ใช้ทำรำ ได้แก่

๑. **ละครร้อง** หมายถึง ละครที่ดำเนินเรื่องราวด้วยการร้อง มีลักษณะดังนี้

ละครร้อง เรื่อง สาวเครือฟ้า

(ภาพจากสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม ๑๓)

- ๑) ตัวละครแต่งกายสมจริงตามสมัยนิยม ใช้ท่าทางแบบสามัญ ไม่ใช่ท่ารำ
 - ๒) บทร้องมีทั้งบทที่เป็นคำพูด บทคิดคำนึง บทบอกกิริยา บทร้องที่เป็นคำพูด ตัวละครจะร้องเอง ลูกคู่จะร้องเฉพาะส่วนที่เป็นทำนองเอื้อน และถ้าเป็นบทเกี่ยวกับกิริยา ความคิดคำนึง ลูกคู่จะเป็นผู้ร้องและบรรยายทั้งหมด
 - ๓) การเจรจา ตัวละครจะเจรจาเองโดยปฏิภาณ ซึ่งในบทไม่มีเขียนไว้ มักจะเป็นการเจรจาทวนบท
 - ๔) ฉากเปลี่ยนตามเนื้อเรื่อง
 - ๕) ดนตรีใช้วงปี่พาทย์ไม้นวมประกอบการแสดงเฉพาะตอนที่จะต้องบรรเลงหน้าพาทย์ และในขณะที่เปลี่ยนฉาก บทร้องใช้ดนตรีคลอ เช่น ออร์แกน ไวโอลิน ซอฮู้ เป็นต้น
 - ๖) ใช้ผู้หญิงแสดงล้วน ต่อมาได้มีผู้ชายแทรกเข้ามาเป็นตัวตลก
๒. **ละครพูด** เป็นละครที่ดำเนินเรื่องด้วยการพูดจาโต้ตอบกัน มีลักษณะดังนี้
- ๑) เป็นละครแบบตะวันตก แสดงบนเวที
 - ๒) ฉากเปลี่ยนตามเนื้อเรื่อง
 - ๓) การแสดงมีแต่การพูด ใช้ท่าทางแบบสามัญชน
 - ๔) เรื่องที่แสดงเป็นเรื่องสามัญชน
 - ๕) ดนตรีจะบรรเลงเฉพาะเวลาเปิดฉากเท่านั้น

รัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดปรานการแสดงละครในแบบละครพูดมาก ทรงพระราชนิพนธ์บทละครพูดไว้หลายเรื่อง เช่น เรื่องโพงพาง เจ้าข้าสารวัด เห็นแก่ลูก มิตรแท้ ชิงนาง ตบตา หัวใจนักรบ เป็นต้น โดยเฉพาะเรื่องหัวใจนักรบซึ่งวรรณคดีสโมสรได้ยกย่องว่าเป็นยอดแห่งบทละครพูด

ละครสังคีต เป็นละครอีกแบบหนึ่งซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงริเริ่มขึ้นเป็นแบบที่มีลักษณะการแสดงเหมือนกับละครพูด แต่มีบทร้องสำหรับตัวละครร้อง บทที่ตัวละครร้องกับบทพูดมีความสำคัญในการดำเนินเรื่องเท่ากัน จะตัดอย่างหนึ่งอย่างใดออกไม่ได้

ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้ปรับปรุงการแสดงละครขึ้นอีกแบบหนึ่ง คือ ในขณะนั้นการแสดงละครนอกและละครชาตรี (โนรา) ได้รับความนิยมแพร่หลายอยู่ในภาคกลาง และได้มีผู้นำละครทั้ง ๒ แบบนี้มาแสดงร่วมกันในเรื่องเดียวกัน ละครที่ปรับปรุงแล้วนำมาแสดงร่วมกันทั้งละครนอกและละครชาตรีนี้นี้เรียกว่า “ละครชาตรีเครื่องใหญ่” หรือ “ละครชาตรีเข้าเครื่อง” ซึ่งนิยมกันมาจนปัจจุบัน

รัชกาลที่ ๗ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีละครเกิดขึ้นอีก ๒ แบบ แต่ไม่มีชื่อเรียก **แบบที่ ๑** มีลักษณะวิธีการแสดงคล้ายละครสังคีตกับละครพูดสลับลำผสมกัน คือ บทร้องคล้ายละครร้อง มีทั้งร้องดำเนินเรื่องและร้องเป็นส่วนประกอบในการแสดงอารมณ์ (บางบทตัดได้ บางบทตัดไม่ได้) ดนตรีที่บรรเลงประกอบ ใช้ดนตรีสากลโดยตลอด เช่น ละครคณะจันทโรภาส ของนายจวงจันทร์ จันทธนา (พราหมณ์) เล่นเรื่อง คีนหนึ่งยังจำได้ จันท์เจ้าขา เป็นต้น

แบบที่ ๒ มุ่งหมายไปในทางปลุกใจให้รักชาติบ้านเมือง กระทำแต่ในสิ่งที่ตั้งตามอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ ดนตรีที่ใช้ประกอบ มีทั้งดนตรีสากลและดนตรีไทย และบางทีก็มีท่ารำเข้ามาผสมด้วย ละครแบบนี้ ได้แก่ ละครเรื่องต่างๆ ของหลวงวิจิตรวาทการ เช่น เลือดสุพรรณ ราชมนู พระเจ้ากรุงธนบุรี เป็นต้น

ละครทั้งสองแบบนี้เป็นละครเวทีที่แสดงในโรงละครมีการเปิดแสดงเป็นสัปดาห์ต่อมาเพี้ยนเสียงเป็นวิก และคนสมัยนั้นเรียกโรงละครว่า วิก และมีการเก็บเงินค่าเข้าชม

รัชกาลที่ ๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้มีการโอนงานช่างกองวังนอกและกองมหรสพ ไปสังกัดกรมศิลปากร ต่อมากรมศิลปากรได้รับการสถาปนาอีกครั้งหนึ่ง มีหลวงวิจิตรวาทการดำรงตำแหน่งอธิบดี กรมศิลปากรคนแรก ในสมัยนี้ได้เกิดละครที่เรียกกันว่า “ละครหลวงวิจิตรวาทการ” ซึ่งเป็นละครปลุกใจให้รักชาติ และเป็นผู้สร้างแรงจูงใจให้คนไทยหันมาสนใจนาฏศิลป์ไทย โดยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ถูกกับรสนิยมของคนไทย และได้เขียนบทละครปลุกใจไว้เป็นจำนวนมาก เพื่อให้นักเรียนนาฏศิลป์และดนตรีเหล่านี้เป็นสื่อแสดงให้ประชาชนชม เช่น เลือดสุพรรณ ราชมนู พระเจ้ากรุงธนฯ ตึกกลาง เจ้าหญิงแสนหวี มหาเทวี ต่อมาได้ก่อตั้งโรงเรียนดุริยางคศาสตร์ขึ้น เพื่อป้องกันมิให้ศิลปะทางด้านนาฏศิลป์สูญหาย มีรางวัลมาตรฐานซึ่งประชาชนนิยมเล่น เรียกว่า “รำโทน” ในรัฐบาลสมัยจอมพล. ป. พิบูลสงคราม และยังเป็นการยกฐานะของศิลปินเพื่อให้พ้นจากคำว่า “เดินกิน รำกิน” เพราะนักเรียนได้เรียนวิชาสามัญด้วย และได้มีการตั้งโรงเรียนนาฏศิลป์ขึ้นเพื่อเป็นสถานศึกษานาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ของทางราชการ และเพื่อเป็นการทำนุบำรุงและเผยแพร่นาฏศิลป์ไทยให้เป็นที่ยกย่องของนานาชาติ

รัชกาลที่ ๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช โปรดเกล้าฯ ให้บันทึกภาพยนตร์สี ส่วนพระองค์ บันทึกทำรำน้าพาทย์องค์พระพิราพ ทำรำเพลงหน้าพาทย์ของพระนาง ยักษ์ลิง โปรดเกล้าฯ ให้จัดพิธีไหว้ครู พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทเพลงไว้จำนวนมาก เช่น เพลงพระราชนิพนธ์ไกล่รู้ เพลงพระราชนิพนธ์ แสงเทียน และทรงพระราชนิพนธ์เพลงที่ใช้ในการแสดงบัลเลต์เรื่อง มโนห์รา และทรงพระราชทานนามเพลงว่า “กินรีสวาท” นาฏศิลป์ การละคร ฟ้อนรำในสมัยนี้อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาล ได้มีการส่งเสริมให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทยคิดประดิษฐ์ทำรำ ระบำชุดใหม่ ได้แก่ ระบำพม่าไทยอยุธยา ต่อมาเกิดระบำชุดพิเศษที่มีความหมายในการเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ เช่น ระบำจีน-ไทยไมตรี ระบำมิตรไมตรีญี่ปุ่น-ไทย ปัจจุบันได้มีการนำนาฏศิลป์นานาชาติมาประยุกต์ใช้ในการประดิษฐ์ทำรำ รูปแบบของการแสดงมีการนำเทคนิค แสง สี เสียง เข้ามาเป็นองค์ประกอบในการแสดงชุดต่างๆ ด้านวิชาการมีการพัฒนามากมาย สถาบันการศึกษาทั้งของเอกชนและของรัฐได้เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมสาขานาฏศิลป์และเปิดสอนนาฏศิลป์ไทยในระดับปริญญาเอกอีกหลายแห่ง

คำถามตรวจสอบความเข้าใจ

๑. ศิลปะการแสดง (Performing Arts) คืออะไร
๒. ศิลปะการแสดงตามความหมายของสากลหมายถึงอะไร
๓. ศิลปะการแสดงแบบขนบนิยมได้แก่อะไรบ้าง
๔. ศิลปะการแสดงแบบชาวบ้านได้แก่อะไรบ้าง
๕. ศิลปะการแสดงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่างๆ ในปัจจุบันได้แก่อะไรบ้าง
๖. บัลเลต์คืออะไร จงอธิบาย
๗. จงบอกประโยชน์ของการฝึกบัลเลต์มาอย่างน้อย ๕ ข้อ
๘. จงอธิบายท่า Point Work ของการเต้นบัลเลต์มาพอเข้าใจ

๙. จงอธิบายความหมายของโมเดิร์น ดานซ์ (Modern Dance) มาพอเข้าใจ
๑๐. จงบอกหลักในการเคลื่อนไหวร่างกายด้วยการเต้นโมเดิร์น ดานซ์ มาให้ครบทุกข้อ
๑๑. องค์ประกอบสำคัญของบทละครมีอะไรบ้าง จงอธิบาย
๑๒. ละครประเภทโศกนาฏกรรมเป็นละครแบบใด จงอธิบาย
๑๓. ให้นักเรียนอธิบายพัฒนาการของละครไทยสมัยต่างๆ ต่อไปนี้
 - ๑) ละครไทยสมัยอยุธยา
 - ๒) ละครไทยสมัยธนบุรี
 - ๓) ละครไทยสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ ๑-๗)

แนวการวัดผลและประเมินผล

วิธีวัดผล

สังเกตพฤติกรรมการทำงานในชั้นเรียน โดยเลือกใช้เครื่องมือวัดผลหมายเลข ๑, ๒, ๓, ๔, ๖ และ ๗

เครื่องมือวัดผล

เลือกใช้เครื่องมือวัดผลจากการทำกิจกรรมฝึกปฏิบัติและคำถามตรวจสอบความเข้าใจ โดยใช้เครื่องมือวัดผลหมายเลข ๑, ๒, ๓, ๔, ๖ และ ๗

เกณฑ์การผ่าน

ผ่านเกณฑ์ปานกลางในทุกกิจกรรม